บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เน้นการวิจัยภาคสนาม(field research) ที่มุ่งจะวิเคราะห์ผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

ขั้นตอนและวิธีการวิจัย

วิธีการศึกษาที่ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary studies) เป็นการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลโดย รวบรวมจาก หนังสือ วารสาร บทความ เอกสาร งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ตลอดจนหลักการและวิธีการปฏิบัติงาน กฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติ หนังสือสั่งการ เอกสาร รายงาน และแฟ้มเอกสารการปฏิบัติงานของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี และสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี

2. ภาคสนาม เป็นการศึกษาถึงกระบวนการสังคมสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี และสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์โดยการจัดกลุ่มสนทนา การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในด้านการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเด็ก ประกอบด้วย

2.1 ประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี

2.2 นักสังคมสงเคราะห์ของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี

2.3 อดีตผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี และผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี

2.4 นักสังคมสงเคราะห์ของสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี

2.5 ผู้ทำหน้าที่ครู

2.6 พี่เลี้ยง แม่บ้าน

2.7 เด็กที่ได้รับการอุปการะและพ้นจากการอุปการะ

2.8 เด็กที่กำลังรับการอุปการะในปัจจุบัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ประชากร มี 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นเด็กที่ในการนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง จากเด็กที่ได้รับการอุปการะในสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี และลักษณะที่ 2 เป็นกลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์เด็กในสถานสงเคราะหเด็กจังหวัดปัตตานี ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. เด็กด้อยโอกาส

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็ก โดยประสานกับนักสังคมสงเคราะห์ของสถานสงเคราะห์เด็กและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับข้อมูลด้านต่าง ๆ ของเด็กโดยตรง โดยมีกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 เด็กที่อุปการะในปัจจุบัน คัดเลือกเด็กโดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 15 คน

1.2 เด็กที่พ้นจากการอุปการะไปแล้ว คัดเลือกโดยวิธีสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย (simple random sampling) โดยนำรายชื่อเด็กที่สถานสงเคราะห์เคยส่งแบบสอบถามในการติดตามผลเด็กมาเรียงตามลำดับและคัดเลือกจากลำดับ 1 – 10 โดยวิธีจับสลากมา 1 ราย เมื่อได้เด็กรายแรกรายต่อ ๆ ไปจะเลือกเด็กรายที่ลงท้ายด้วยเลขเดียวกันตามลำดับจนครบตามจำนวน

2. ข้าราชการและเจ้าหน้าที่

กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการด้านสวัสดิการสังคม สำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี ดังนี้

2.1 ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย ประชาสงเคราะห์จังหวัด หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 3 คน รวม 5 คน

2.2 ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย อดีตผู้ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็ก จำนวน 3 คน ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็ก จำนวน 1 คน นักสังคมสงเคราะห์ 1 คน ผู้ทำหน้าที่ครู จำนวน 2 คน นักพัฒนาการเด็ก จำนวน 2 คน แม่บ้าน จำนวน 2 คน พี่เลี้ยง จำนวน 2 คน รวม 13 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวคำถาม (schedule guide) หรือแบบสัมภาษณ์ลักษณะคำถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการ ประเด็นปัญหา และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังเสนอไว้แล้วในบทที่ 2 ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และทดสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง 7 คน ประกอบด้วย ประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 2 คน และ เด็กที่รับการอุปการะปัจจุบัน จำนวน 2 คนและเด็กที่พ้นจากการอุปการะ จำนวน 1 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) ถ้าพบว่าแนวคำถามมีจุดอ่อนก็จะปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้น แนวคำถามหรือแบบสัมภาษณ์ก็จะได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยโดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดูความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้น ว่าสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วนแล้ว นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดแยกประเด็น และจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายในการวิจัย

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive and analytic study) โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์แยกประเภทหาข้อสรุป แล้วเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย สำหรับการสร้างข้อสรุปต่อไป

3. สรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบการวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหลักการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยจัดทำข้อสรุปตามขั้นตอนที่สุภางค์ จันทวานิช (2540 : 17 - 64) ได้เสนอไว้ดังนี้

3.1 การใช้แนวคิดทฤษฎีและสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ โดยมี 3 ขั้นตอน คือ ก่อนการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้มีกรอบกว้าง ๆ และมีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ ระหว่างการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้สามารถสร้างสมมติฐานชั่วคราวหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีทิศทาง

และขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างบทสรุป เพื่อตรวจสอบว่าสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง กับทฤษฎีใดหรือไม่

3.2 การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้มั่นใจในความเชื่อถือได้และความครบถ้วนของข้อมูล และเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยได้

3.3 การจดบันทึกและทำดัชนีข้อมูล หลังจากการจดบันทึกข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำดัชนีข้อมูลเพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้มา เป็นการสะสางข้อมูลพร้อมกับปูพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ โดยทำดัชนีข้อมูล 3 ชนิด คือ ดัชนีเชิงบรรยาย ดัชนีเชิงตีความ และดัชนีเชิงอธิบาย

3.4 การทำข้อสรุปชั่วคราว เป็นการนำความคิดที่ได้จากการทำดัชนีข้อมูลและเชื่อมโยงดัชนีนั้นเข้าด้วยกัน โดยการเขียนรูปประโยค หรือข้อความเชิงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะของดัชนีหรือข้อมูลที่ศึกษาเชื่อมโยงกับดัชนีเหล่านี้ หรือบางครั้งอาจสร้างข้อสรุปชั่วคราวเป็นย่อหน้าหรือข้อความยาว ส่วนข้อมูลใดไม่ต้องการหลังจากทำข้อสรุปชั่วคราวแล้วก็กำจัดออกไป

3.5 การสร้างข้อสรุปและพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำข้อสรุปย่อย ๆ เหล่านั้นเชื่อมโยงเป็นบทสรุป โดยทำเป็นระบบและค่อย ๆ ทำอย่างประณีต